

Tekenen in de Tijd 185

5-11 februari 2023

Maandag 30 januari werd het driejaarlijkse rapport gepresenteerd over de bijdrage van de kerken aan de strijd tegen armoede. Erik Borgman vergelijkt deze inzet met het ophalen van het vuilnis: het geldt als vanzelfsprekend en je ziet het pas als het niet meer gebeurt. Maar het is essentieel.

Het zal weinigen in Utrecht zijn ontgaan dat sinds afgelopen dinsdag de vuilnisophalers staken. Ook de stratenmakers en de medewerkers van de groenvoorziening hebben het werk neergelegd, maar dat valt minder snel op. Wat wethouder Linda Voortman van GroenLinks voorafgaand aan de staking van de vuilnisophalers al voorspelde, is helemaal uitgekomen: 'Naar verwachting zal dit leiden tot een verrommeling en vervuiling van de openbare ruimte.' Utrecht kwam ermee op het NOS-journaal en ondernemers gaven grif toe dat dit nu niet bepaald reclame was voor de stad.

Als je mensen vraagt wie of wat een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid, zullen ze niet gauw de vuilnisophalers noemen. Politieagenten en BOA's, architecten die voor mooie gebouwen zorgen, parken en bomen: ze springen allemaal veel meer in het oog. Maar net als het schoonhouden van straten, geldt het ophalen van het vuilnis als vanzelfsprekend en wordt doorgaans niet opgemerkt.

We zijn de afgelopen periode vaker geconfronteerd met het belang van wat we als vanzelfsprekend zagen. Personeelstekort, bijvoorbeeld, maakte duidelijk hoezeer wij ervan uitgingen dat er voor banen in bijvoorbeeld de horeca altijd wel mensen te vinden zouden zijn. Het tekort aan elektronica confronteerde ons met het belang van een goed vervoersysteem. Maar er was natuurlijk vooral de schaarste aan gas, waarvoor daarom ineens exorbitante prijzen moesten worden betaald. Ineens werd onze afhankelijkheid zichtbaar van wat lange tijd zo vanzelfsprekend en in overmaat beschikbaar was dat deze niet opviel.

'Jullie zijn het zout van de aarde', zegt Jezus in het evangelie van deze zondag. 'Jullie zijn het licht van de wereld' (Matteüs 5,13 en 14). We *zijn* het, zegt Hij, niet dat wij het *moeten* zijn. Dat wil zeggen dat als wij geen zout en licht zijn, er iets ontbreekt: de hartigheid en de conserverende kracht van zout, de levengevende en onthullende aanwezigheid van licht. De profeet Jesaja maakt daarom namens God duidelijk dat wij moeten zijn waarop wij op hopen:

Als u ... de hongerige aanbiedt wat u voor uzelf verlangt
en de onderdrukte met voedsel verzadigt,
dan zal uw licht in de duisternis opgaan,
uw nacht als de heldere middag zijn.
Dan zal de Ene ... uw krachten sterken
en u zult als een rijk besproeide tuin zijn,
als een bron die nooit teleurstelt als men om water komt (Jesaja 58,10-11).

Wie geeft, zal ontvangen. De stad die zijn vuilnisophalers niet als vuil behandelt, maar in ere houdt, zal schoon zijn.

De vuilnisophalers zijn als zout. Zij conserveren de schoonheid van de stad. Zij zijn als licht, zij houden deze schoonheid zichtbaar. Het werk dat zij doen, is zwaar en wordt doorgaans niet opgemerkt en hun loon is bescheiden. Voor de stad zijn zij

echter essentieel, zo werd zichtbaar aan de stinkende vuilniszakken die overal om de vuilnisbakken en de ingang van de ondergrondse vuilcontainers liggen. Zij houden de stad leefbaar. Ik denk dat dit ook geldt voor de kerk. Haar taak is niet overal met veel poeha aanwezig te zijn, haar taak is het bijdragen aan de leefbaarheid van de stad door te doen wat zij gelooft dat belangrijk is. Dan zal God haar zegenen, zoals de profeet Jesaja zegt, en zal zij zijn als een rijk besproeide tuin, als een bron die nooit teleurstelt als men om water komt.

Eens in de drie jaar doen de gezamenlijke kerken in Nederland onderzoek naar de ondersteuning van kerkelijke organisaties van mensen die financieel in de problemen zitten. Afgelopen maandag, 30 januari, werd dit Armoedeonderzoek 2020-2022 gepresenteerd en in ontvangst genomen door minister Carola Schouten voor armoedebeleid. Het onderzoek maakt duidelijk dat vanuit de kerken veel en veelzijdige hulp wordt verleend aan mensen in armoede. Die hulp strekt zich uit van het draaiend houden van voedsel- en kledingbanken, via coaching van mensen in de schuld naar een schuldenvrij leven, hulp bij de financiële administratie en sociaal-emotionele ondersteuning, tot directe financiële ondersteuning. Er wordt volgens het rapport ongeveer 2,3 miljoen uren betaald en onbetaald werk verzet door mensen van de kerken en alles bij elkaar vertegenwoordigt de armoedebestrijding vanuit de kerken een waarde van zo'n 40 miljoen euro.

Tegelijkertijd blijkt uit het onderzoek dat de kerkelijke strijd tegen armoede relatief onbekend is. Bisschop De Korte, namens de Rooms-Katholieke Kerk bij de presentatie van het rapport aanwezig, stelde dat dit in eerste instantie geen probleem is. Jezus raadde degenen die hem willen volgen immers aan bij het geven van hulp te zorgen dat de linkerhand niet weet wat de rechter doet (Matteüs 6,3). Toch is het wel van belang dat de deskundigheid van de kerken op dit terrein serieus genomen wordt. Minister Schouten van haar kant zei bij de signalering van de armoede en bij het vasthouden aan de overtuiging dat deze moet worden bestreden, de steun van de kerken zeer te waarderen. Zij moedigde de kerk aan meer naar buiten te treden. In deze lijn laat het Armoederapport zien dat een aantal mensen binnen de kerken meent dat 'diaconale organisaties te dicht tegen de overheid aan schuren'. Zij vinden een meer kritische houding dringend gewenst door 'ongelijkheid resoluut te veroordelen en de overheid hierop aan te spreken.'

De kerken moeten inderdaad ondubbelzinnig duidelijk maken dat mensen niet arm behoren te zijn en geholpen moeten worden als dat nodig is. Dat deze overtuiging meer is dan een vrijblijvende mening, laat de kerk zien in haar inzet voor concrete armoedebestrijding. Zoals de straten van de stad nooit blijvend schoon zullen zijn, zo zullen er in de samenleving ook nooit armen ontbreken. Maar zij zijn als wij en daarom willen wij ze als zodanig behandelen.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus te Utrecht

Het armoederapport, getiteld *Gerechtigheid en barmhartigheid: Onderzoek naar de betrokkenheid van kerken en diaconale organisaties bij de aanpak van armoede en schulden*, is hier te vinden:

<https://files.nieuwwij.nl/app/uploads/2023/01/Armoedeonderzoek-2020-2022.pdf>